

İki Roman*, Psikanaliz, Tarih, Felsefe ve Tarih Felsefesi

Son yıllarda konuları bilim, felsefe, tarihsel kişi ve olaylar olan öğretici düşünce romanları yaygınlaşmakta. Bu türün özelliği, belli bir bilimsel ve/veya felsefi konu veya sorunun romansı bir dille okuyucuya sunulması. Bu konular, sorunlar gerçek karakterlerle birlikte anlatılırsa belki tarih yazımından dahi söz edilebilir. Sanırım bunun, bildiğimiz en iyi Örneği Kemal Tahir'in Yorgun Savaşçı'sı olmalı. Bir çok kişi bu romanında Kemal Tahir'in tarihsel "gerçekleri" çarpıtıldığını iddia etmektedir. Ancak Kemal Tahir'in tarzında yazanlar ve bu tarzı savunanlar ise bu kitapların tarih kitabı değil roman/öykü olduklarını ve yazarlarının "gerçek" peşinde koşmak zorunda olmadıklarını, bu nedenle de tarihsel karakterler ve olaylarla istedikleri gibi oynamak hakkına sahip olduklarını iddia etmektedirler. Dayanakları ise, sanatçının Özgür olduğu, tarihçi gibi gerçeğin peşinde koşmak gibi bir zorunluluğu olmadığıdır.

Bu tartışma bizi tarih felsefesinin (bence jeoloji felsefesinin de) çok önemli bir konusuna getirmektedir. Tarihçi (ya da "tarihsel" bilimci) gerçeği ve yalnızca gerçeği mi bulmak/anlatmak zorundadır yoksa eldeki verilerle tutarlı bir hikaye yazması yeterli midir? Eğer ikincisi geçerliyse, yukarıda sözünü ettiğim romanlar tarih olarak kabul edilebilir. Hatta eğer biraz gözü kara İsek, Fransız filozof Dérída gibi daha da ileriye giderek "aynı" geçmişe dair birbirinden çok farklı sayısız öykü yazılabileceğini bile iddia edebiliriz. Bu ilk bakışta çok saçma gözükse de zaten gerçeğin peşinde oldu-

ğunu iddia eden herkes, bilerek veya bilmeyerek, tam da bunu yapmaktadırlar, yani kendi tarihlerini/öykülerini uydurmaktadır, 'Resmi tarih', 'sınıf eksenli tarih', 'milli tarih', vb. gibi kavramlar boşuna çıkmamıştır.

Kemal Tahir ve bu yazıda tanıtaçağımız yazar bu açıdan dürüst kişilerdir. Onlar tarih yazdıklarını (yani Gerçeği yazdıklarını) iddia etmezler. Yalnızca roman yazarlar ve sanatçı (bizim örneğimizde yazar bir bilim adamıdır da) duyarlılığıyla eldeki verileri kendi duygu, bilgi, bilinç sözgecinden geçirerek tarihsel kişi ve olayları kendilerince yorumlarlar. Bu bana illüzyonistlerle olağan üstü güçleri olduğunu iddia ederek insanları klasik illüzyon numaralarıyla aldatan şarlatanları anımsatır her zaman, illüzyonistler, yaptıklarının bir numara olduğunu peşin peşin söylerler ve hiç kimse onlarda olağanüstü güçler aramaz. Ancak şarlatanlar ise herkesin göz önünde ve "denetiminde" metalleri bükerek her türlü illüzyonu gerçek diye satarlar ve iyi de para kazanırlar. (Ufî Geller bu "sanat"ın en iyi örneklerinden biriydi ve bir çok bilim adamını dahi İkna ettiği söylenirdi).

Yazarımız Irvin D. Yalom Nietzsche Ağladığında adlı kitabında felsefe tarihinin en ilginç kişiliklerinden Friedrich Nietzsche, ondokuzuncu yüzyılın Viyana'sındaki çok önemli bir tıp doktoru olan, psikanalizin babalarından ve Sigmund Freud'un hocası ve dostu Josef Breuer ve bazı İkincil karakterlerle birlikte ondokuzuncu yüzyılın son çeyreğinin psikanalizini yapmaktadır. Kendisi, kitabının sonunda, anlattıklarından

Ayhan SOL
MTA Genel Müdürlüğü

* 1) Nietzsche Ağladığında (342 sayfa); 2) Divan (444 sayfa). Yazar; Irvin D. Yalom, Ayrıntı Yayınları.

hangilerinin "gerçek" tarih olduğunu hangi olayları ve kişileri kendi uydurduğunu söylemektedir. Ancak bundan Yalom'un yazdıklarının fantazi olduğu sonucu çıkarılmamalıdır.. Yalom olası bir ruh halini (kişilerin ve dönemin) eldeki verilere göre yeniden kurmaya çalışmıştır. Aslında tarihten daha farklı bir yol izlememektedir, sadece hikayesini sunuşu biraz farklılık gösterir o kadar. Gerçeğin sahibi olduğunu iddia eden bir çok tarihten farklı olarak dürüstçe kendi psikanalizi-nin yalnızca bir olasılık olduğunu peşinen kabul etmektedir,

Yalom'un bu tarzının yararları nelerdir? Birincisi, hiç bir tarih kitabını bu kadar keyifle okuyamazsınız, ikincisi, Nietzsche gibi anlaşılması zor bir filozofu insan ve düşünür olarak bu kadar anlaşılır hiç bir yerde bulabileceğinizi sanmıyorum. Yazar bir yandan öğretirken bir yandan da düşünmeye sevk etmek» te ve bunu öğrenmeyi ve düşünmeyi pek sevmeyenlerle çok sevenleri aynı oranda mutlu ederek yapmaktadır. Birinci gruptakiler hiç değilse hikayenin genel gidişinden zevk alıp işin felsefesine girmeyerek kendilerini olayların akışına bırakabilirler.

Kitabın bir önemli özelliği ise psikanaliz hakkında bilmediğimiz bir çok şeyi bizi bir psikanaliz seansına sokarak Öğretmesidir, Bu ara-

da hem doktor hem de hastayı (romanda kimin doktor kimin hasta olduğu her zaman ayırdedilememektedir) dinlerken/gözlerken kendinizi de analiz ettiğinizi **farketmek**tesiniz. Diğer bir deyişle, Nietzsche ve Breuer arasında cereyan eden psikoanalizin üçüncü bir ayağı da okurun kendisi olmaktadır.

Bu üçlü psikanaliz çok daha iyi bir şekilde yazanın ikinci kitabı Divan'da gözlenmektedir, çünkü burada zaman **günümüzdür**. Her ne kadar mekan bize oldukça yabancı ise de (olaylar ABD'de geçmektedir ve psikoterapi bizde çok yaygın bir uygulama değildir) kendinizi bu oyunun içine kaptırmakta fazla zorluk çekmiyorsunuz. Kültürel farklılıklar, sevgi, otorite, benlik, doğruluk, para, statü, kibir, hınç, yalan gibi bazı evrensel duygu, düşünce ve motifler işin içine girince ortadan kalkmaktadır.

Bu kitaptaki karakterler tarihsel anlamda bilinen şahsiyetler olmakla birlikte her zaman rastlanabilecek kişilerdir. Yazar burada esas olarak psikoterapiyi, terapistleri, onların **hastalarıyla** olan ilişkilerini günümüzün bildiğiniz ortamında anlatmaktadır. Bu kitapta da bana en çarpıcı gelen kimin hasta kimin doktor olduğunun her zaman çok net olmamasıdır. Yazanın olayları bu şekilde kurgulamasının özel bir anlamı var kuşkusuz, Psikanalizi so-

ğuk bir bilimsel faaliyet olarak görmekten ziyade (bu anlayış davranışçı psikoloji için tipiktir) özne ve nesne (doktor ve hasta) arasındaki ayrımı özellikle yok ederek tedavi ederken tedavi olmayı vurgulamak* tadır. Her türlü tekniğe karşı çıkarak her nesne (hasta) için doktorun (bilimcinin) özel bir terapi (teknik) geliştirmesi gerektiğini savunmakta ya da tartışmaya açmaktadır.

Bu roman da polisiye bir roman kadar sürükleyici, ama bir akademik felsefe kitabı kadar derinliktir. Bizde yabancı olan psikoterapinin sorunlarını, ancak esas olarak insanın sorunlarını, okuyucuyu da tartışmanın içine çekerek tartışmaktadır; sizi bazen hasta, bazen doktor, ve bazen de bir seyirci yaparak şaşırtmaktadır. Bu arada bazı terapi tekniklerini de öğretmektedir. Kuşkusuz bu teknikleri hemen eşinize dostunuza uygulayasınız diye değil. Ama kendinizi sorgulamak isterseniz belki bu teknikler yardımcı olabilir. Psikoterapinin neden ülkemizde yaygın olmadığına dair bazı ipuçları da bulunabilir.

Her iki romanı da okumanızı öneriyorum. Önce birini, beğenirseniz diğerini okuyabilirsiniz. Bençe okuma sırası önemli değil, ancak Nietzsche Ağladığında daha önce yazılmış.

0 0 0

ANKARA'DA JEOLAJİ GECESİ

JMO Sosyal Etkinlikler Komisyonu'nun düzenlediği Jeoloji Gecesi Dikmen'deki Hakim Evi'nde yapıldı.

Yoğun ilgi gösterilen gecede bir grup meslektaşımız, tangodan oyun havalara her türden müzikle coşarken bazılar da mesleki politik tartışmaları tercih ettiler, Bir kısmı ise Hakim Evi'nin garsonlarından iyi hizmet alabilmek için epey ter döktüler,

'Stand-up' gülmececi JMO doruklarından üyemiz Şevket Kahraman, yüksek performansıyla izleyenlere hoş anlar yaşattırken Komisyonun hazırladığı hediyeli çekiliş sonucunda şanslı meslektaşlarımıza, başka şeyler yanında, kitaplar da sunuldu. Gece, katılanların, Oda Yönetiminin benzer toplantıları daha sık düzenlemesi istemiyle sona erdi.